

DE VAL VAN DE CITADEL VAN ANTWERPEN

door J.v.d.Meulen en P.Bakker

In de 18e en 19e eeuw werden veel kleipijpen geproduceerd die betrekking hadden op historische gebeurtenissen. Op de ketel stonden de betrokken personen en familiewapens afgebeeld. Slechts zelden krijgt men scènes, landschappen of gebouwen te zien waar vredesbesprekingen, veldslagen of conferenties plaats vonden. Deze beperking ligt mogelijk bij de vormmaker/graveur, die de voorstelling aan de hand van een voorbeeld, in de mal moest aanbrengen. De vorstenhuizen en hun familiewapens waren veelvuldig, in etsen, lithogravures en schilderijen, vereeuwigd doch afbeeldingen van veldslagen waren waarschijnlijk moeilijker te verkrijgen. Over de val van de citadel van Antwerpen bleken echter wel lithogravures voorhanden te zijn om dit feit in een herdenkingspijp weer te geven.

De Goudse pijpmaker Michiel Swartjes, of zijn weduwe, had een pijp laten graveren met als onderwerp de verdediging en val van dit belangrijke bolwerk.

Op de ketel staat op de linker zijde, in een ovale omlijsting met daarboven de tekst Z:E:DE BARON CHASSE, een voorstelling van David Hendrik Chassé, generaal der infanterie die aanwijzingen geeft voor de verdediging. Deze afbeelding was ontleend aan de litho van H.J.Heerenbrood (1787-1833) en gedrukt bij Deguerrois en Co in Amsterdam. De voorstelling op de andere zijde, is door slijtage van de vorm helaas niet duidelijk te onderscheiden. Onder de tekst: CIT.VAN ANTWERPEN, staat de val van de citadel afgebeeld. Als voorbeeld heeft waarschijnlijk een litho van de Franse schilder en lithograaf Denis Auguste Marie Raffet (1804-1860) gediend.

Het hielmerk is het sloopje, terwijl aan de linkerzijde het Goudse wapen als bijmerk was aangebracht.

De historische achtergrond voor het ontstaan van deze pijp is als volgt: Tijdens het Wener Congres (1815) werd het Koninkrijk der Nederlanden gegrondvest. Spoedig bleek dat tussen de verschillende staten veel conflictstof opgesloten lag, op het gebied van religie, economie en taal. Immers het Koninkrijk bestond uit het Nederlands sprekende protestantse noorden en het overwegend katholieke Vlaams en Waals sprekende zuiden. Het ongenoegen van de zuidelijke staten vond zijn neerslag in een aantal petitie's die meestal vruchteloos waren. In 1830 verklaarde de voorlopige regering en het nationaal congres van de zuidelijke staten België onafhankelijk. Bij de conferentie in Londen kon men elkaar niet vinden in de voorwaarden waarop



Litho van H.J.Heerenbrood (1787 -
1833) Overgenomen uit: Legerkoerier,
31e jrg. nr.11, 1982

Ovoïde pijp met baron David Hendrik
Chassé, generaal der infanterie.



de scheiding van noord en zuid een feit zou worden. Na een tiendaagse veldtocht van Koning Willem I, om een gunstige onderhandelingspositie te verkrijgen, ging Frankrijk zich daadwerkelijk met de strijd bemoeien. Zij stuurden een leger naar het meest zuidelijke steunpunt van de Nederlanden en belegerden de vesting.

De vesting was ten zuiden van Antwerpen gelegen en had een bezetting van 4500 man onder aanvoering van generaal baron D.H. Chassé. De vrees om met Frankrijk in een openlijke oorlog te raken blijkt wel uit het feit dat Chassé de opdracht had om de citadel niet tot het uiterste te verdedigen maar zolang vol te houden totdat aan de eer en plicht voldaan zou zijn. De belegering duurde van 30 november tot 23 december 1832. Door de voortdurende beschietingen waren de verdedigingswerken zodanig verzwakt, dat de situatie kritiek werd. Het conflict, ontstaan aan de onderhandelingstafel, voortgezet in het beleg van de citadel, kostte 124 soldaten het leven en 360 gewonden. De verliezen aan de kant van de Franse belegeraars zullen niet veel hiervan afwijken. De citadel werd overgegeven aan maarschalk Gérard. Toen de definitieve overgave een feit was reikten de Franse soldaten de verdedigers kameraadschappelijk de hand en trakteerden hen op jenever en tabak.

Noten

- a. Drs.H.Amersfoort. Chassé geeft citadel van Antwerpen over aan de Fransen. Legerkoerier, 31e jrg. nr.11, 1982
- b. Met dank aan de Sectie Militaire Geschiedenis, 's-Gravenhage en Historisch Museum Rotterdam, Atlas van Stolk voor hun medewerking.

VOOR U GELEZEN....

De Duitser Gustav Nachtigal (1834-1885) was arts, bij toeval werd hij ontdekkingsreiziger. Op een van zijn tochten stuit hij op de Tubu's, een volk dat Nachtigal omschrijft als een wantrouwend en inhalig volkje. Tussen deze stam ontdekt hij een man die „zijn tabak niet kauwt maar rookt in een stuk kamelenmest waarin hij een gat heeft geboort". Nachtigal en zijn lotgenoten mogen hun reis niet vervolgen, door omkoping slaagt de kleine groep er uiteindelijk in te ontsnappen. Onder de titel 'Rook uit een pijpje van kamelenmest', staat in de Volkskrant van 7 februari 1984, deze anekdote uit het boek van Christopher Hibbert, getiteld Africa Explorer.